

سرائیکی

مونجھاں کوں نہ کر یاد دل
ایہا نیں نہ دہی ہک منی

ہن تھی فرید اشد دل
جھوکاں تھیں آباد دل

بیاد: سید نذیر علی شاہ مرحوم

ترجمان سرائیکی ادبی مجلس

جلد نمبر ۱	اپریل، مئی، جون	شمارہ نمبر ۲
------------	-----------------	--------------

انگراں _____ نصر اللہ خاں ناصر (اعزازی)

مدیر _____ سید دین محمد شاہ

_____ نواز کاوش (اعزازی)

_____ اجمل ملک (اعزازی)

مشیر قانون _____ عبدالقیوم اعوان

قیمت فی پرچہ: دواہ روپے ۵، سالانہ: پانچواہ روپے

رابطہ دفتر سرائیکی "جھوک سرائیکی" بہاولپور

خوش ذائقہ لذیذ اور معیاری کھانوں و فرحت بخش مشروبات کا مرکز

الحمر ہوٹل نیڈر سیٹورٹ بیباپور

ہمارے ہاں ہر قسم کے ملکی و غیر ملکی کھانے انتہائی عمدہ ہر وقت دستیاب ہیں۔ اور مرغ، کدھائی، گوشت کدھائی، مکہ کباب کا اعلیٰ انتظام ہے۔ صاف ستھرا ماحول، ہوادار کمرے، آگے پیش مناسبت دم، ہمارا نصب العین ہے۔

الحمر ہوٹل نیڈر سیٹورٹ 5

بیرون فریگیٹ بیباپور پورے نمبر ۱۵۲۳۳

شادی بیاہ اور دیگر تقریبات کے لئے
ہماری خدمات سے استفادہ حاصل کریں

ممتاز ڈیکوریشن الیکٹرک ٹوا
گرے گینج بازار بیباپور

تیسری

نمبر شمار	عنوان	تفسیر	صفحہ
۱	الجمعتہ	ترجمہ	۴
۲	اداریہ	دین محمد شاہ	۵
۳	گالیمہ ہسارہ	دین محمد شاہ	۸
۴	مضامین	اسلم رسول پوری	۱۱
۵	کہاٹیاں	غلام حسن حیدرانی	۱۸
۶	مائی پڈھی دا گھوڑا	حنیفہ خسان	۲۲
۷	میسزبان	ڈاکٹر پروینہ سلیم ملک	۲۷
۸	شاعری	صدیقی طاہر	۳۰
۹	غزل	ریاض خان کوٹلی	۳۱
۱۰	کافیہ	خواجہ محمد یار فریدی	۳۲
۱۱	مضامین	نواز کاوش	۳۳
۱۲	شاعری	نصرت اللہ زرخان ناصر	۳۷
۱۳	ڈوہڑے	شاہد شجاع آبادی	۳۹

طالع و تاشتر: سیدین محمد شاه، مطبوعہ چیمبر ہزنگ پریس بہاولپور، مقام اشاعت: بمبئی، نجو کمرائی

ترجمہ
سید دین محمد شاہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم
الجمعة

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمُوتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلَكُ
الْقُدُّوسُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

شنا بیان کر سیدن اللہ تعالیٰ دی جو کچھ
آسمان پر اے تے زمین تے ہے، بادشاہ
ہے، بہوں پاک، غالب تے حکمت والا۔

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ
رُسُلًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ
آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَاتَّخَذَ
كَافُرًا مِنْ قَبْلُ لَفْحٌ
ضَلِيلٍ مُبِينٍ

او ذات اللہ دی ہے جیں اُن پڑھاں
وچ پیغمبر بھیجا، اونہاں دیوں
انہاں کوں آیتاں پڑھ سنسیدے
اتے پاک کرئیدے، اتے انہاں
کوں قرآن تے دانائی سکھندے۔
اگرچہ ایں کنوں پہلے او
دافع گراہی اچ بن۔

Whatever is in the heavens and
whatever is in the earth glorifies Allah,
the King, the Holy, the Mighty, the
Wise.

He it is Who raised among the
illiterates a messenger from among
themselves, who recites to them His
messages and purifies them, and teaches
them the Book and the Wisdom—
although they were before certainly in
manifest error.—

اداریہ

قارئین گرامی قدر، سرائیکی ادبی مجلس بباؤل پور میں علمی، ادبی تقریریں منعقد کرتی ہے۔ کتابیں چھاپتی ہے۔ افرس ہے کہ آج کا طالب علم، طالب نشیات بن گیا ہے۔ سیاست دان آپس میں الجھ رہے ہیں۔ آج کے یہ ”راہنما“ آپس میں الجھے رہیں تو کبھتی کا باعث اور ان میں اشتراک ہو جائے تو قوم کی شامت ایک اعلان ہوا، کہ فلاں کے دن گئے جا چکے ہیں دوسرے نے جواب دیا کہ اینٹ کا جواب پتھر سے دیں گے۔ ان حالات میں ادبی مجلسیں کیسے کام کر سکتی ہیں!

مہنگائی کے اس دور میں غنچہ دہنی، سیمیں بدن پہلے ہی زیر زمین جا چکے ہیں۔ ہم جیسے پھیکے لوگ جو کسی شمار و قطار میں نہیں، اپنا کام بہر صورت بہر قیمت کر رہے ہیں۔ ہماری کوشش ہے کہ خوشیاں بکھیری جائیں۔ ہر طرف رنگ ہوا، روشنیاں ہوں۔ مگر حالات یہ ہیں کہ دن دھاڑے ڈاکے، اغواء قتل کا دور دورہ ہے۔ منتخب نمائندوں سے رجوع کریں تو جواب ملتا ہے کہ جمہوریت کی بحالی تک وہ اپنی کوششیں جاری رکھیں گے۔

عام آدمی کو جمہوریت کی بحالی یا پامالی سے کوئی غرض نہیں۔ عوام یہ جانتے کا حق رکھتے ہیں کہ ان کی عزت و جان اپنے ہی وطن میں اپنے ہوطنوں کے ہاتھوں بھی محفوظ کیوں نہیں؟ جواب کون دے؟ پارلیمنٹ میں اس بات میں مصروف ہیں کہ وہ آئین کی بالادستی قائم کرنے کا تہیہ کئے ہوئے ہیں۔

ایک عام آدمی کی جان و مال، عزت و آبرو محفوظ نہ ہونے سے ایک ”لیڈر“ کی صحت پر اثر ہو یا نہ ہو مگر یہ بات واضح ہے کہ کوئی تخلیقی کام نہیں ہو سکتا۔ ملک میں تخریب کاری ہو اور ہم شعرو سخن کی مجالس سبجائیں تو ایسا محسوس ہوتا

ہے۔ جیسے ہم بھی نقاب پوشوں میں شامل ہو کر تحریک کار کا ارتکاب کر رہے ہیں۔

عوام باشعور ہیں، مگر مجبور ہیں۔ مستقبل کی امیدوں پر جی رہے ہیں۔ انشاء اللہ جلد سب کچھ ٹھیک ہو جائے گا۔ ہم نے حکام بالا کو اپنی مجلس کی سالانہ گرانٹ میں اضافہ کی درخواستیں اور متعدد یادداشتیں گزار رکھی ہیں مگر نا حال پذیرائی نہیں ہوئی ہمارے لئے بھی "ان" کی یہی نصیحت ہے کہ مزید سادگی اور قناعت سے کام چلاؤ چنانچہ اس نفسا نفسی کے عالم میں ایک سادہ، مگر پُر وقار، دعا پر ہی قناعت کرتے ہیں۔

۱۔ اے کن فیکون کی قدرت والے، ملک میں جمہوریت کا نذر دل فرما۔۔۔۔۔ عوام کو جلد از جلد آئین کی بالادستی سے نواز تاکہ مجلس کی گرانٹ میں اضافہ ہو۔ آئین

۲۔ یا ستار العیوب، ہمارے غبن اور لوٹ مار کی پردہ پوشی فرما۔ ہمارے نیک اور قومی بچت کے مراکز کو اپنے غیب کے خزانوں سے بھر دے۔ آئین

۳۔ یا مجیب الدعوات، ہماری دعوتوں اور استقبالیوں میں اے اللہ اے اللہ۔۔۔۔۔ ستر ہزار گنا اضافہ فرما۔ آئین

۴۔ ظاہر اور باطن کے بھید جاننے والے، ہماری مکر و فریب کی تجارت، سیاست، صحافت و عبادت کو قبول و منظور فرما۔ اور باہیں وصف قوم کے درجات بلند اور ملک کے وقار میں اضافہ فرما۔ آئین

۵۔ یا لطیف یا مصور، ہمارے اندر فزون لطیفہ، ثقافتی شواہد اور آرٹ کے ذریعے اسلام کی سچی روح بیدار فرما۔ آئین۔

۶۔ ہم گناہ گار ہیں، بدکار ہیں۔۔۔۔۔ صرف نظریہ ضرورت کے تحت ایسا کرنے پر مجبور ہیں۔ ہماری نیت نیک ہے، یا اللہ درگزر فرما۔ آئین

۷۔ یا حاکم الحاکمین۔ ہمارے "حاکموں" کو بھی عقل سلیم عطا فرما۔ اور عوام، پسماندگان کو صبر جمیل عطا فرما۔۔۔۔۔ ایک دوسرے کے

مسائل کا صدمہ برداشت کرنے کی توفیق بخش۔ آمین۔

۸۔ یا اللہ ہے تو خود غصہ ہی، مگر بیڑے در سے نہ مانگیں تو اور کہاں سے مانگیں۔ یا مسبب الاسباب۔ ہیں رحمت کے اس دروازے سے داخل فرما جہاں سے، اس مدیر پر تقصیر کی بھی، کسی سینار کے بہانے یورپ یا امریکہ کی سیرا سرکاری خسرچ پر ہو جائے۔
آمین

پہول شکر یہ

برائے مالی تعاون وزارت
اطلاعات و ثقافت حکومت پنجاب
لاہور

گالہ مہار

گالہ مہار دامزہ تاں ہے جو بے ساختہ ہووے ، ایندے اچ بناور
 نہ ہووے ۔ میں مینداں جو اساڈی سرائیکی او پہلے والی سرائیکی فی رہی ۔ ظا
 اے شہری زبان اتلی نزات فی تھی سبگی جتلی وسیتاں دی ہوندی لے ۔
 ایوں خالص رکھن دی کوشت اچ ہیں ، مگر اسوس لے جو قدر کرن والے فی ہے
 لے دی تہاکوں منٹراں ہوسی جو چھل پھی زبان وی سوہنی فی لگدی ۔ اچ تاں جہا
 ہک ان پڑھ ، نراجٹ بھڑا دی پچھدے " کیا ٹائم لے ؟ تاں کتی دفع ؟
 کون جودی بلینڈیاں سنٹریا ہوسی جو " اچ موڈ کا یکنی " اسان تاں ایہو اکھیند
 ہیں جو " ڈاکدار " دا ویلا فی رہیا جو شیشیاں جی و دے رہوں ۔ اچ مولی ہیا
 شمار دی دی ہووے ۔ تاں اسان ڈاکٹر صاحب کنوں ٹانک منگدے ہیں
 اکھ چکی فی تنبالو غرق ۔ ہال پچھدن " تنبالو " کیا ؟ جگ آکھوں ، مگ آکھوں
 آدھسی ، مگر جیڑھا اشارہ تنبالو غرق تھوٹن اچ لے او جگ یل مگ دا
 فی ۔ ایڈے اوڈے نظر مارو ، تہاکوں کھیتاں اچ جانور تاں نظر آسن
 رہیں اچ زناور کیناں نظر آسن ۔ او ڈیکھو ٹپے تے پیروں راٹاں ہک چھ
 کھڑے ، ایندے نال گالہ کروں ۔ " کیوں کا کا تیتڈا ریڈیو فی بلینڈیا ، کھیناپ
 کوٹنا سائیں سیل کنڈم تھی گئی " سنٹریا لے ، بھیدیاں چ اوٹن والے پا
 نے ہک گالہ اچ انگریزی دے ڈو لفظ پورن ۔

اسان تاں پیٹی سینٹر کنوں قاعدہ پڑھیا ہئی ۔ " جے کوئی پکھے تیر
 کنوں توں کھڑی تختی پڑھدا ۔۔۔۔۔۔ کیتاں بھینیں ۔۔۔۔۔۔ اچ اساڈی اول
 کنڈے کارٹن دا کورس پڑھنے آسی تاں سلام تھوڑا کر سی ! بس ہیلو ناں ہیل
 جلدے ۔ اچ دے ہالیں کنوں کوئی گالہ پکھوں تاں شالا تالا کرتے ونجا
 ڈوبین ۔

جڈاں گئی دی جاتے پریشہ گھر آگئے "ناں" غوسٹ "دی لذت خستم۔
اسا کوں اماں سیٹر اکھندی ہی "اڈے" کیوں زچ کیتی کھڑے وے.....
بن اساں بالال کوں اکھیںوں "کیوں ڈسٹرب کرہے ہو، یار" پہلے گھراں اچ
تھاں پتھے ہوندے ہن۔ بھالویں ہن تیتی کراکری، برتن آگیشن، ماں اچ
چونڈی پوندی اے!

چھوئے لا مہیت دے درتے مکوڑا بدھیندے ہاسے، مہینہ
دس دے ہن۔ کن من لگدی ہی۔ نکیاں مشوم بالڑیاں کناں اچ مرکیاں پا
تے لاڈو لاڈو کھپڑیاں ہن..... رمل پاندھے ہاسے.....
ہٹ کڑاک لگدی ہی..... سادگی ہی، اچ داکوں بھیج دھرک تے
ہئے ہئے کتے ناں ہی..... ڈے ڈے ڈے دھاندے ہاسے،
ہن سائی فجر مردان نال "شادر" کرو۔ کھسے خالی تے رب دے سوالی!
کوڑی بچو نہ، ہن چھیکڑی گالھ اے ہے جو اساں "سرائیکی" رسالے کوں
پچپ بنڑاؤں کیتے خطاں واسلہ شروع کرن جاہندے ہیں۔ ناں اسا کوں
جھوک سرائیکی بہاول پور" دے پتے تے کھو، سرائیکی اچ کھو۔ عادت فی
ن اتھی ویسی۔ مختصر کھو، شرماؤں دی اسلک ضرورت فی۔ اسا کوں تہاڈے
دیریاں دی لور ہے۔ اے تہاڈا اپڑاں رسالہ لے۔ آؤ، ایچوں رل تے سنگراؤں

سرائیکی اساڈی سنجان لے

لاہور فی دی دے کمرے تے مائیک دی ضرورت لے کہ اساڈے کول نامور
شعرا، دانشور، محقق، فنکار، موسیقار، ویسب نے ماہر سائنس دان
کھلاڑی و صاحب علم و دانش دی ڈائریکٹری موجود ہے۔ تانجو ہر قسم دے
سراییکی پروگرام مذاکریاں دامواد کھٹا تھی سکے۔ نئے واری سر لاہور فی دی سٹیشن
آں دعوت بھوائی دینے۔ سائے ویسب دے بھنیڑیں بھراویں کوں عرض ہے جو
اپڑاں مختصر تقاریر تجزیہ براہ راست مندرجہ ذیل پتے تے لکھ پھو۔

بیس اسلم قریشی پردیو سر سرائیکی پروگرام فی دی سٹیشن لاہور

اساں ۵۵ھ کنوں بہادوں پور وچ مجلس بڑاں تے سرایتیکی
دی خدمت مشروع کیتی ہے۔۔۔۔۔ اساکوں اج دے
ڈینیہ دا انتظار ہا۔ حکومت پاکستان دا شکریہ جو سرایتیکی
دی سبھاڑ کیتی اے۔ تھوڑا عرصہ پہلے اسلامیہ یونیورسٹی
بیادپور اپج ایم اے سرایتیکی کورس دا اجراء تھے۔ اساں
ایندرے کیتے دی حکومت دے شکہ گزار ہیں۔ اے ڈوبیں
کارنامے آج تاریخ واحد بن گئین۔
نئے دی تے سرایتیکوں پردگرام دے آغاز نال، انشاء اللہ
سرایتیکوں وسیع دے سکے جذباں دی عکاسی تھیسے۔

سرائیکی پروگرام ابتدائی طور تے صرف ۲۵ منٹاں دا ہے ، جیڑھے
ہریدھ لاہورتوں شام دیلے ڈکھایا دیندے۔ انتظامی پروگرام دے کچیر
نصرت شاہ ناصر سائیں ہن ، جیڑھے سرائیکی ادبی مجلس دی نگران کونسل
دے ممبر ہن۔ لتے این پروگرام ”رت رنگی دی“ دے پروڈیوسر اسلم قریشی
سائیں نے دی اپڑیں ادبی تے ثقافتی زندگی دا آغاز سرائیکی ادبی مجلس
بہاولپور توں کیتا۔ اے ڈوہیں حضرات مجلس دے فخر تے سرائیکی وسیب دا
قیمتی اثاثہ ہن۔ اسا کول انہاں روشن خیال ، باصلاحیت نینگدان کول وڈیال

سرائیکی وچ سفر نامے

سفر نامہ ہک ادبی صنف دے طور تے اگرچہ کافی مدت کنوں متعارف تھی چکے پر سرائیکی وچ حالی اس پاسے گھٹ توجہ ڈتی گئی اے۔ ایندی ہک وجہ تاں ایہ ہے جو سرائیکی لکھاریاں این صنف کون خاطر خواہ اہمیت نیں ڈتی۔ ڈوہجی وجہ ایہہ ہے جو سرائیکی رسالیں دے مدیریں این صنف کون شخصی نوعیت دی تخلیق قرار ڈے کر اپنی اشاعت دے زیادہ موقعے نیں ڈتے۔ جیندی وجہ کنوں سرائیکی وچ سفر نامے کون خاطر خواہ اہمیت نیں مل سگی۔

میں ارتحال آپنے این نقطہ نظر دا اظہار کمر ڈیواں تاں بہتر ہو سکی۔ جو سفر نامہ ضروری اکے نہیں جو کہیں ڈوہجے ملک دی سیر یا سفر بارے لکھیا ونجے جینویں جو بعض حضرات سمجھن۔

یہڈے نزدیک سفر نامہ کہیں قسم دے سفر تے دی جینی تھی سگدے۔ خواہ او اپنے ملک بار جینویں جو اردو وچ اشفاق احمد تے سرائیکی وچ محمد اسماعیل احمدانی دا سفر نامہ اے۔ جیرے آپنے ملک وچ سفر دے ذکر تے ملن ہن۔

سرائیکی وچ "پیت دے پندھ" دے سوا ہیا کوئی باقاعدہ سفر نامہ نیں لکھیا گیا۔ لیکن ایندے باوجود وی سرائیکی دے کلاسیکی شاعریں جزوی طور تے آپسریں بعض نظییں وچ اپنے مختلف سفریں دے تاثرات ضرور بیان کیتن۔ انہیں تاثرات کون اگرچہ باقاعدہ سفر نامے نیں آکھیا وئ سگدا لیکن انہیں کون سرائیکی وچ سفر نامے لکھن دا ایجھا منڈھ ضرور قرار ڈتا وئ سگدے۔ جنکوں سرائیکی سفر نامے بارے ابتدائی شعور دی نشاندہی آکھیا وئ سگدے۔

خواجہ فرید آپنے کئی کائیں وچ اپنے سفر جج بارے پہوں سارے شعر آکھن۔ انہیں وی ہک مشہور کافی اے۔

آپہنم جیندیں مکے ایں شہر مبارک بکے

داه دیس عرب دیان جالیں
 گیال و سر دھن دیاں گالیں
 انگور ہزار متیرن
 رمان صنوبر کیرن
 ونج دھم مدینہ عالی
 ہے دھرتی عیسویں فانی
 توڑے لگدے دھکے دھکے
 تن آگ محبت بکھتے
 خوش طرہیں خوب حصالیں
 کیا خوش قبیلے سکے
 خمر بوزے پند کشیرن
 چن دلے ماروں پھکے
 جتھ کون مکان دا والی
 پیا نور رسالت چھکے
 اکھڑول ول یارہوں تنکے
 دل دردول لذت چھکے

ایں انی وچ خواجہ صاحب مکہ معظمہ وچ پہنچن آتے آتھوں دے مناظر ناں آئے
 مذہبی جذبات دا اظہار وی کیتے۔ سفر نامے دے جہاز سے بنیادی عناصر موندن۔ اوسارے لیکن
 یہوں مختصر انداز وچ ایں کافی وچ بلدن۔ آتے آساں مکہ معظمہ تے مدینہ منورہ دے ہک زائر
 دے جذبات کنوں آگاہی حاصل کریندن۔

خواجہ فسرید سائیں داتگوں سرایکی دے بزرگ شاعر سائیں واحد بخش واجد
 تے دی آئے کلام وچ سفر نامے دے تاثرات کافی دی شکل وچ پیش کیتن۔ انہیں دی اہل
 کافی دے کچھ شعر ایں ہن۔

آیا بلا دا یار دا
 عرفات وچ پہنچے جڈاں
 تختے گئے ہڈیڑے جواں
 کھادن دی ہڈی کھوڑی
 کنی شے دینہ کچھ لوڑی
 کچھ کول چھدا نہ تھکاں
 ڈھبہ ڈھبہ پوداں اکھ اکھ ہاں
 دمزمزم تیرن ساعی کون
 کچھے تون ایڈوں نہ ہین
 غم سوار دا دلدار دا
 رحمت دی بارش تھی پڈاں
 وعدہ یا سوئے یار دا
 پانی دی کچھ کچھ تھوڑی ہٹی
 اتھ کھنہ یا تھکراں دا
 بھوندا وٹاں بھوندا وٹاں
 ویلہا بارش دی مار دا
 سوکھیر وچ بھجے پھرن
 ہا فیض منہرے پیار دا

جانی کون چم تگدا رہیاں چپ چاپ تھی کنبدارہیاں
لطف و کرم منگندارہیاں مدنی منٹھے من مٹھار دا

واحد بخش واحد سائیں دی خواجہ فرید، سائیں وانگوں آپنی ایس کافی وچ دے فریضے
دی ادائیگی تے اوندے رسمیں نال آپنی دلی کیفیات دا اظہار وی ڈاڈھے سوہنے انداز وچ کیتے۔
سفر وچ کنوں ہٹ کر ایس بعض شاعریں آپنا مختلف سفریں دا ذکر مزوی طور تے اپنے
کلام وچ کیتے۔ سیئیں برات علی برات آپنی مشہور مثنوی "سستی" وچ اپنے تبادلے اتے احمد پور
لے دی سیر بارے مختصر طور تے کئی شعر آکھن۔

سن انور بہ سوتریم اندر جاں ہویا امر بانہ لمیا تر ت دوشین آں تبدیلی دا پردا نہ
وچ احمد پور لے دے وچ جہنم وقت شبانہ چاند تلم سنبھال گھدو سے ہک خانہ، ماہار
وایہ پیدل نال اساڈے ناخواندہ، رمضان مفلس مرد شکستہ خاطر، من موہن فرزانہ
آکھیم مرد مہر کوں اے مرد ضعیف زمانہ کر کجھ یاد سنا افسانہ، قصہ ہادشہ بانہ
برات علی برات سائیں وانگوں مولوی محمد حسین شاد مرحوم دی آپنی ہک لمبی نظم۔
پوہ داشکار وچ اپنے سفر دی مختصر روداد بیان کریندن۔ اتے سفر وچ اپنے سنگتیں دیاں
مشکلاں تے شکار دیاں صعوبتیں دا حال وی بیان کریندن۔

ہال بلوڑے ویندیں تائیں ہنگن نہ وچ ڈاڈا سائیں
ڈکے تھیسو وچ آتھ سائیں ہڈھڑیاں زالاں ہنگن دھائیں

یازب سیاں خیر گزار

پوہ دا کھپڑے واہ شکار

جھلگے ڈاڈھا ظلم کماون کنبدیں ڈکدیں سائیکل چاون
بار کنوں چاچیل نوادون کھنن، کھڑکن ریش و ہاون

دونیں کھدیں پٹے پار

پوہ دا کھپڑے واہ شکار

بلے خاں چا مہاکل پایا، سارا درد بشیر و نجایا
کوٹھوڑے وچ جوڑ پھلایا کھدیں ہمدیں حال وندایا

دسریا سارا ورد ازار

پلوہ دا کھیدے واہ شکار

عبداللطیف لطفن مرحوم دی آپنے ہک سفر دا ذکر آپنی ہک لمبی نظم "لورالائی دی وادی
وچ جنودی طور تے کریندن۔ اتے انہوں دی رو لقیں دا ذکر ڈاڈھے جذبے نال کریندن۔

سنو مجلس بے ڈنگ شاعری دی پرسوزا ہاگفتارے

ایں لورالائی دی وادی دا کر ڈیواں بیان اظہارے

جیس پاسے نظر لکاواں میں ڈسٹے ہن خوشبودے ہیکارے

یا ہوسم جون جولائی دا کر و دل دے تال وچارے

ہک ڈینہہ لالی جییاں دے گیاں قسمت نال ہزارے

ڈیکھ کے دل حیران متھیا انہاں میوین دے انبارے

انہیں شاعری و انگوں جنودی طور تے کئی نیخیں شاعری دی آپنے کلام وچ آپنے کئی
سفری دا ذکر کیتے انہیں وچوں جمشید کمر خاص طور تے قابل ذکر ہن۔ لیکن انہیں دی باقی ساغہ طور
تے کوئی شعری سفر نامہ نیشن لکھیا۔

سمراسکی نشہ دا زمانہ سرائیکی شاعری کنوں ہوں بعد دا ہے۔ لیکن وت دی سرائیکی نشہ دا
جنودی طور تے سفر نامہ قسم دیاں تحریراں ضرور ملدن اختر علی بلوچ آپنے "سفر سندھ دا ذکر" ولایت
سندھ دیاں گالھیں" دے عنوان نال ماہنامہ "اختر" ملتان دے جون ۱۹۶۹ء تے جولائی ۱۹۷۹ء

دے شمارے وچ کیتے۔ انہیں آپنے ایں سفر نامے وچ سندھ دے ہوں سارے شہریں شلا "سکھر، خیرپور

کوٹ ڈیجی، لاڑکانہ، دادو، نواب شاہ، سانگھڑ، میرپور، جھینڈو، تاج پور تے کئی ہنیں

شہریں دے سفر دا ذکر کیتے۔ انہیں زیادہ تر آپنے سفر نامہ وچ انہیں شہریں وچ مقیم وڈے علمی ادبی

اتے سیاسی آدمیں نال ملاقات دے ذکر تے زیادہ زور ڈتے۔ ادا تھاں جہیں آدمیں کون ملے

انہیں وچ پروفیسر عطا محمد حامی، شفیع علوی، محمد اسماعیل احمدانی، مہر کاچیلوی، غلام محمد لغاری اتے

شیخ ایاز دے نال جانے سچائے ہن۔ ایہہ سفر نامہ اگر مکمل طور تے کتابی صورت وچ نیس چھپا مگر "اختر"

وچ چھپیاں ہوياں ڈوں قسطاں سفر نامے دے ہوں سارے تقاضیں کون پورا کریندن۔ ایں سفر نامے

دی زبان عاقل ابلی اے۔ اتے ایہہ سفر نامہ تاری واسطے دل چسپی تے معلومات دا خاصا مواد

نہاں کریدے۔

اختر علی بلوچ نے اپنے ہمسایہ سفر دا ذکر دی ماہنامہ "اختر" جولائی ۱۹۶۸ء دے شمارے وچ کیتے۔ ایہ سفر انہیں خواجہ فرید دے عرس اتے مشاعرے وچ شمولیت یوں کوٹ مٹھن پڑکیتا۔ اس سفر وچ انہیں عبدالمجید مہین تے سید محمد تقی جیڑھے عرس تے آئے ہوئے ہن نال ملاقات دا ذکر کیتے۔ اس قسم دے سفر جیڑھے مختلف سرائیکی رسالیں دیں ایڈیٹریں اپنے مقاصد کول اڳوں تے ودھاوٹ واسطے کیتن) دا ذکر مختلف رسالیں وچ چھپدا رہیے۔ انہیں کون سفر نامہ کینں زیادہ رپوتاثر آکھیا ونج سگدے۔ لیکن انہیں وچ جزوی طور تے سفر نامہ دے کجہ عناصر دی نشاندہی ضرور تعیندی اے۔

انہیں سفر نامہ میں وچوں "صوفی احمد جان دا سفر" فوجیتا قابل ذکر ہے۔ ایہ ماہنامہ سرائیکی ادب" دے اکتوبر ۱۹۷۲ء دے شمارے وچ ایہ نال نال چھپے۔ ایہ سفر صوفی احمد جان نے چاچڑاں کنوں ملتان تائیں کیتا۔ اس سفر وچ صوفی احمد جان نے مولانا نور احمد خاں فریدی نال اپنی ملاقات، اتے ملاقات وچ جیڑھے علمی ادبی مسائل تے گفتگو تھی لے اوندہ مختصر ذکر کیتے این کون ہک مختصر سفر نامہ آکھیا ونج سگدے۔ اینویں ہفت روزہ "تمدن" ڈیرہ اسماعیل خاں دے ماہنامہ سرائیکی ایڈیشن اگست ۱۹۷۵ء دے وچ چھپیا ہویا تسلیم فیروز اتے الہی بخش سوداٹی دا ملتان تے بہاولپور دا مشترکہ سفر نامہ وی قابل ذکر اے۔ اس مختصر نامہ وچ انہیں ملتان وچ عزیز الرحمن ملک۔ امید ملتان۔ دلدار بلوچ، مہر عبدالحق، ارشد ملتان، خان رضوانی اتے بہاولپور وچ نعر اللہ خان ناصر، دلشاد کلاپنوی اتے سیٹھ سعید الرحمن نال ملاقاتیں دا ذکر کیتے۔

"سرائیکی ادب" ملتان دے جون ۱۹۷۸ء وچ مولانا نور احمد خاں فریدی دے کراچی دے سفر" دے ذکر تے مبنی ہک مضمون شامل ہے۔ مولانا فریدی کراچی وچ شاہ لطیف کانگریس وچ شامل تھیون پگے ہن۔ انہیں اپنے اس سفر نامے وچ کانگریس وچ تھیون والی کارروائی دی تفصیل بیان کیتی اے۔ آخر وچ ایہ سفر نامہ ہک رپورٹ دی شکل اختیار کر گئدے۔ مگر جزوی طور تے ایندے وچ دی سفر نامے وچ دی سفر نامے ویاں خوبیاں موجود ہن۔ اس قسم دے پھول سارے سفر نامے جنہیں کون رپوتاثر آکھن بہتر اے مختلف رسالیں وچ چھپے ہوئے ملدن۔ ماہنامہ سرائیکی ادب" دے فروری ۱۹۸۰ء دے شمارے وچ ثریا شہاب دے ملتان دے سار کول عارف الاسلام

صدیقی نے ہک رپورٹ دی صورت وچ لکھیے۔ انہیں دے علاوہ "سرائیکی ادب" ملتان دے اکتوبر
نمبر آتے دسمبر ۱۹۸۱ء وچ عمر علی خاں بلوچ دے مختلف علاقے مثلاً سرگودھا، بہاول پور، چنی گوٹھ،
احمد پور، قیہ، خانپور، رحیم یار خاں تے گھوٹکی دے سفریں دا ذکر چھپے۔ انہیں کون بالترتیب سجاد حیدر
پرویز، افتخار احمد اختر اتے مقبول گیلانی نے رپورٹ دی صورت وچ لکھیے۔ ایہہ وی زیادہ تر رپورٹاں
ہن۔ مگر جزوی طور تے انہیں وچ سفر نامے دے کچھ عناصر ملدن۔ انہیں وی سب کنوں وڈی کمزوری
ایہہ ہے جو انہیں وی زبان ادبی کے نہیں۔

سہ ماہی "سرائیکی" بہاولپور دے جنوری تا مارچ ۱۹۸۱ء دے شمارے وچ بریگیڈیر
نذیر علی شاہ دا ہک چھوٹا جیہاں سفر نامہ "یاراں" دے عنوان نال چھپے۔ ایندے وچ ڈو جی جنگ
عظیم دے دوران قاہرہ دے ہک لاکھ آتے موائی محلے دا ذکر مصنف خود ایں ہوٹل وچ موجود ہن
انہیں مختصراً اداں محلے بارے اپنے تاثرات دا ذکر کیتے۔

سرائیکی دے مختصر نثری لیکن غیر مطلوبہ سفر نامے وچ سرائیکی دے نینگر لکھاری سائیں
محمد شمس جین دے سفر نامہ "ادی ذکر ضروری اے" انہیں ذیرہ غازی خاں کنوں لاہور تائیں اپنے سفر
کو پہوں دلکش تے سوہنے ادبی انداز وچ لکھیے۔ لیکن اداں تائیں اشاعت پذیر نہیں متیا۔ انہیں
جزوی تے مختصر سفر نامے کنوں علاوہ سرائیکی وچ پیت دے پتہ "سرائیکی دے ہاندے لکھاری
سائیں محمد اسماعیل احمدانی دا سفر نامہ اے۔ ایشور سرائیکی وچ ہک یا قاعدہ سفر نامہ آکھیا ونے سکدے
ایہہ سفر نامہ اندرون ملک کیتے ہوئے ہک سفر دے ذکر تے مبنی اے۔ ایہہ سفر سائیکھ (سندھ) کنوں
فورٹ منرو (بلوچستان) تائیں کیتا گئے۔ ایہہ سفر نامہ ڈو قسمیں دے سفریں تے مبنی اے۔ ہک شمال
تے پیا فہمی۔ جسمانی طور تے مصنف سائیکھ کنوں فورٹ منرو تائیں جیرٹھیلے مختلف علاقے مثلاً
شہداد پور، روہڑی، خانپور، بہاول پور، ملتان، لنڈ شاؤن، گدائی اتے سخی سرور دچوں گزر دے
ناں ذہنی طور تے اوناں نال انہیں شہریں اتے ایں پورے سندھ اتے سرائیکی وسیب دے مذہب
تاریخ، ادب تے تہذیب ثقافت دے ہزاریں سالیں دے سفر کول آپنے ذہن وچ تہہ کریندے
سفر نامے دا ایہہ اسلوب اتلا موثر اے جو مصنف خود ایں سارے علاقے دی پوری تاریخ دا ہک
کمر دار ہن تے سامنے اندے۔ تے ایہہ سارا سفر نامہ ایں سارے علاقے دی تہذیب ثقافت
مذہب تے حریت پسندی دی تاریخ بن ویندی اے۔ مصنف آپنے ایں سفر وچ اپنی تاریخ دے

حوالے تال آپنی ذات تے تشخص دی دریافت تے نکھتا ہویا مسافر لگدے۔ ایس طرح ایہہ سفرنامہ
ہک عام روایتی سفرنامے کنوں ہٹ تے آپنی ذات، قومیت تے تہذیب و ثقافت دی دریافت
دی داستان بن دیتی اے۔ ایس طرح ایس سفرنامے کوں مصنف دی ذات دی تلاش دی
کہانی دی آکھیا ونج سگدے۔

”پیریت دے پندھ“ دی زبان دلکش، موثر تے قاصر ادبی زبان اے۔ اتے اوہدا اسلوب
افسانوی تے شاعرانہ اے۔ جینکوں فنشامی قسم دی تحریر آکھیا ونج سگدے۔ ایس سفرنامے نے
سرائیکی نثر وچ یقیناً ہک نویں جاند اراتے قابل تقلید اسلوب کوں روشناس کرائے۔ اتے سرائیکی
لکھاریں وچ ایس نویں اسلوب کوں اپنا ون دی آنگ پیدا کر ڈتی اے۔ ایہہ سفرنامہ سرائیکی
وچ باقاعدہ سفرنامے دی مضبوط بنیاد قرار ڈتا ونج سگدے۔

ناز تبسم گجھڑے ہا سے

چالے پیچ فریب دلا سے

حسن دے چار امیر

جنہاں چوگٹھ نوایا

خواجہ فرید

شکھ دا وارہ

جمن اجاں اکھ ڈاہ سالن دا با - جویتی دے ہتھیں آیا - سج آ بدن جو اپنے جاتے ہر کوئی آپاں
 پالے - رُل رُل کے ڈاڈھا اوکھا پلایا - پر جڈاں دی اوندی شادی تھی - اوندے ایسے ڈینہہ پھرے
 جو لوک اوندی قسمت دی ریس کر بندے ہن - ڈکھ دا وارہ مک گیا - ہن بیکھ دا وارہ لگ گیا ہا جمن
 دی گذران ڈاڈھی سوہنی ٹر پئی - اوکوں ہک محبت تیں خدمت کرن والی وقادار بلورل پئی - اورے
 شوق تیں ترسے نال تھل دیں نہیں وچ بکراں چھڑ گھن ویندا - پھر ڈڈھ ڈینہہ وے کوں بلوریاں
 گھن کے نہیں وچ آویندی کئی کئی وقت اوکھے چھانگاں چریندے کھدے ہمدے دھندے - دل بلور
 اُتھوں آپنی جھوپڑی وچ آویندی - شام کوں جیڑھے ویلے جمن آیت گھن کے آپنی گھٹ تیں ویندا - بلور
 اوکوں انتظار کریندی بلدی - ڈاڈھے سوہنے ڈینہہ ہن جو لنگھدے رہے ہن - قسمت شاید کئی پیاں
 مہربانیاں دی لکائی کھڑی ہائی - ڈوں سال بعد اللہ سائیں ہک سوہناں جیہاں نکا پال دی ڈے ڈتا -
 ول تاں ہر رات شبرات - ہر ڈینہہ عید بن گیا - لٹے نہیں بکریاں پلنیدیں کئی کئی دخت جمن پانی وچ
 اپنا آپ خوش تھی تھی کے ڈہار ہندا - جیڑھی بلور ویلے کہیں نہ کہیں بکری دانکا جیہاں لیا جاتی پیا کریندی
 رہندی ہائی - ہن آغوں آغوں کریندے پیراں ڈتے کوں جاتی تیں چمڈی رہندی - او اگیں وانگیں ریت
 دے ریکیں وچ روٹی ڈیون دی لنگھ ویندی پہلے دی جمن کوں تھل ڈاڈھا پیا راگدا ہا - پھر ہن تاں کئی
 بٹی گا لہ بن گئی ہائی - اوکوں لائے پھوگ - کھپ کھار - بوٹی - گلاب - چنبا - موتیا تیں کھرے بھرے
 چنڈ - چلوئے - منڈل تیں صنوبر دے رُکھ نظر آندے ہن - او بھجدا بچدا بکریں نال کھنڈ دا چھیندا سارا
 ڈینہہ گزار ڈیندا - جیڑھے ویلے بلو تیں پیراں ڈتے کول ہوندے - اوکوں اینویں لگدا جو میں جیندیں ہشت
 وچ اگیں - اوکوں بکراں جوراں نظر دیاں تیں تھل وچ حال علوش تیں چر دے اکھ ڈاگے رحمت دے
 فرشتے چاہدے - ریت دا ہک ہک بہشت دا بغوجہ نظر دا ہا - لائے دی سادل پھوگ دے
 پھل دا پورا اکھیں دا نور تیں پوٹی تاں ڈینہہ کل دی چاندنی رات تھدی ہائی -
 ۲ - تھل ... توں واقعی سوہنا ایں خواجه غلام فرید جیہیں ایں کوڑے جگ کوں تھڈا مار کے
 ٹر وچن والیں کول دی پیریں وچ ڈاڈن پا کے روکیا - تیں کچھ نہ کچھ اکھوا کے ٹریا -

روہی وٹھری توجھ تارے آمل توں سینگا پارے

لانے پھوگ اساڈے مانے
دسے سکڑے کھیر کائے

تیتے باسی وڈے خوش نصیب لوک ہن۔ تیتے ٹوبے چھڑو چھانگے پھریاں ڈاگے جھنڈا
نال گھنڈیں ہاں ٹھٹھری بندے کجھی سوہنی گھڑاں دے مالک ہن۔ ہک ڈوں مینے منڈھ وی من
تیں دج گزاریے۔ جڈاں ٹوبے سک ویندے ہن۔ ٹوبے دانک وکھن ہک۔ مرنہ ہے جو تھلے
واسوکل ذراڈ و جھی وینا وہ رہن داسوا چھ کے تھل دی سوہنی زندگی دے انعام دی پرکھ آہنجے۔
جمن بے نکرا اینس بھینڈا رہا۔ ہن پیراں ڈتہ خیرناں ڈاہ ماراں سال دا تھی آیا۔ اوکثر پیرے
نال چھانگے چرینڈا ٹھٹھری وچ ہرن دانگیں چھالال مرینڈا بھجڈا رہندا۔ جمن دیاں نظراں جھڑے
دیلے ایں بھجڈے ہرن دے ہک تیں پوندناں ہن اوندی زندگی وڈھ ویندی پر قسمت دے چھڑ
دی دکرے ہن۔ بندہ پکارا کہیں دیلے سکھ دے ہتھیں ہے جیکر سکھ ہٹ چھوڑے تال ڈکھ پھڑ
گرمے۔ کرناں خدادا بلو بیمار تھی گئی۔ بیمار کیا تھی جو مہنی مل گدھی جمن وڈے ترے کیتے۔ دوا
داروں کوئی نہ چھوڑیا۔ پر ہوکل اہل داسڈ پئے ای گیا۔ او وڈی حسرت تال جمن تیں پیراں ڈتے
کل روڈا باکرا چھوڑ کے چلی گئی۔ جمن دی خوشی دے ست مار بھونکے تے آپے۔ ایں کیوں نہ
تھوے مار۔ خوشی دے تھل دے ایرے دی رہے جو اکھڑ گئی بالی۔ او بارخ جلیندے ایتیں کل بہاراں
ای بہاراں ہن۔ ہکے تے تھوے نال اُجڑ کے روڈا۔ موندھیں چلیں تیں ساویں پیریں دی جا سکیں
ترنجریں مل گدھی۔ بلو دے غم جمن دے ہڈ گودے وکھ وکھ کرڈتے۔ ڈرکین روڈا وی نہ مار۔ جو
پیراں گھڈاں نہ ہا وکھ۔ ہن جمن اینویں نظر آندا۔ جویں جویں ہک کا تھ دے بندے کوں چیل وچ
رہ گھت کے بکراں تھل وچ گھلی و دیاں ہرون۔ ہن ڈکھ دا دارہ جو لگ گیا مار۔ پیراں ڈتہ دی
پیو دی حالت جانڈا مار۔ او ماگوں انج روڈا ایتیں پیو کوں انج کھ بکریاں تال بلو دے دوائیں تیں لگ
گیاں ہن۔ کج غفلت کم کیتا۔ ستر بکری گھڈی گھڈی ڈاہ باراں دا اُجڑ آ رہا۔ اجن دی گھنڈ
بندہ تھیا غریبی جمن کوں وٹھ گئی۔ پیراں ڈتہ جوان تھی آیا۔ تال جمن ہک ڈو جھانتر لا کیتا جو ایندی
شادی تھی وکھ۔ پر گوٹھ دے کہیں بندے ایں سنجیں سکھڑیں دی غرضی دا غیلہ نہ ڈتا۔ ہن جمن مر
اسا زاس تھی کے ہک ڈیمہ پیراں ڈتے کوں دی ڈے بغیر صادقال ہا و منہ کیتا اوں شاید دل

وچ سوچیا ہوسی۔ متاں شہر وچ جیڑا ندل ونجے ڈو جاکوئی مزدوری مل دینجے متاں اجن او شہر دے
 باہروں باجو اوں کہیں عورت دی دھاڑ سنی بھیج کے اگول تیں تھیا۔ ڈٹھا ہک عورت کول ڈول جینے
 گھیلی دیندے ہن جن ہکل ڈٹی۔ تاں او کھڑ تھئے۔ اُنھیں وچوں ہک بولیا۔

بھئی توں مسافر نظر آندیں۔ تیتا کوئی واسطہ نہیں۔ توں ساڈے کم وچ دخل نہ ڈے۔

او عورت رڈی۔ اللہ دانال من۔ میکوں اُنھیں ظالمیں کنوں بچا۔

جن اُنھیں کول آکھیا۔ بھئی ہک کمزور تیں۔ بیماری تیں ظلم چنگاں نہیں ہوندا۔
 اے ساڈی اپنی عورت ہے۔ توں جپ کر کے لگا ونج۔

دل او عورت چکی۔ اے کوڑ مریدا کھڑے اللہ دا.....

عورت اجن گالہ پوری نہ کہتی ہاچی۔ جو ڈو جھے جنے چھک کے اوندے منہ تیں مکھ ماری۔

اوندے منہ تیں ہک وچوں لہو دگن بے گیا ہن جن دی۔ جب بگیا اگول تیں تھیا۔ او جٹاں

جھا تو مارن کہتیں جن ودا کر یا۔ پر جن دی بتر اوندے موندھے تیں پیٹھی وچ چکی ہائی۔ او پیریں وچ

پیا۔ ڈو جھا جٹاں اوں عورت کول چھوڑ کے بھیج گیا۔ جن ڈو جھی دفعہ جو کو ہاڑی اُلا ری تاں ڈٹھے

ہوئے بندے ہتھ جوڑیئے جن دا اُلا رہتہ جھلج گیا۔ او آدمی اُٹھ کے ہوئے ہوئے ٹردا لگا گیا جن

اوں عورت کول آکھیا۔ چل تیکوں میں گھر پچا آداں۔ ڈوہیں شہر ٹڑپتے جیڑھے ویلے او عورت گھر

اچڑی تاں جن کول آکھیا۔ توں دی چل اندر۔ جن آکھیا نہیں میں یرائے گھر نہیں جھلدا۔ عورت بولی میں

ہک بیوہ عورت آں۔ میڈے نل میڈی ہک دھی رہندی اے۔ پیا اُتھاں کوئی نہیں رہندا۔ توں ترسلا

کر اے گھر میڈا اے۔

جن اوندے گھر لگا گیا۔ اگول ہک جوان نینگر کھڑی ہائی جن پچھیا۔

ایہا ہے تیتا دی دھی؟

زرت جواب ڈتا۔ ہا۔ اے میڈی دھی سکھو اے۔ سال تھی گئے میکوں بیوہ تھیں اوں ڈول

آدمی میکوں آہدے ہن جو توں دی پرشیج تیں دھی دی ساکوں پرنا۔ میں انکار کر ڈتا۔ ول او زوری

میکوں اُتھاں پکڑ کے مجبور کرکٹ چاہندے ہن۔ توں اپنا مال ڈے۔

جن اپنا سارا مال ڈنا۔ حال سُنڈیں کر مو جین دے منہ دو تکی پیٹھی رہی۔ اوندے ول وچ جن دی عزت

تاں پیلے ہائی۔ ہن ہمدی تیں محبت دی یقین لگ پئی اناں

توں پتر دی شادی کیوں نہیں کریندا۔ متاں تیتا غم ہو لا تھی ونجے۔

جُن اکھیاں میڈا تاں ایہو ارادہ ہا پر غریبی وے کھنڈاے کنڈے میں نہیں چن سکیا۔
 او عورت یولی رتساں پیو پتر میڈے میں میڈی دھی دانسہارا کیوں خوش ہے بن پوندے،
 جُن جواب ڈتا۔ مکھن سرورج پندیں کہیں داتا لو نہیں سٹردا۔ پر میڈی غریبی۔
 توں ایندا فکر نہ کر جائیں پیدا کیتے، اول رزق دا وڈیا (وعدہ) دی کیتے۔ توں پتر کول اتھاہیں
 جُن آ۔ ساڈی مکھ دکان خالی کھڑی اسے۔ اللہ کیسی او دکان چارجی یلیندی رہی۔
 جُن رات اتھاہیں بیکیا مچھیں اپنی گوتھ چلیا گیا۔ اوتھوں پیراں دُستے کول نال کیتا، سامان
 تان اٹلا کوئے تا۔ بکریاں نال کریدے ضا، قال بادکے آئے ڈاڈہ باراں بکریاں ہن۔ ویکھن نال
 نال ہزار کھن روپیہ بنی پیا۔ ڈوہاں پیو پتر اں شادیاں کر گھدیاں دکان چنگی چل پی رول ہک
 دنہ سکھ داوارہ لگ گیا۔

عشق ہے پُکھڑے دل دی شادی

عشق ہے نہ میر مرشد ہادی

عشق ہے اسادا پیر،

جیئیں کل رات سمجھایا

نماز فریدہ

مائی پڈھی دا گھوڑا

یاد نہیں آندا کہ ایہہ کہاٹی کون سنڑیٹا ہا — پڈھی مائی دے گھوڑے والی۔
 — تساں وی یقیناً ایہہ کہاٹی سنڑی ہو سی۔ میں سنڑی — تے ول تساں پڈھی مائی
 وا گھوڑا ڈٹھا ضرور ہو سی — گھا و تھ ودا ہونڈے — ساوے رنگ واداب۔
 لمبیاں جنگمیاں — پتلا بھرتے اگوں چوڑا منہ، چیتدے اُتے وڈیاں وڈیاں اکھیں
 — پولسیاں سریندارا ہندے — ایتھوں کنوں ایتھوں — تے ایتھوں کنوں ایتھوں
 سنڑاون آئے سنڑا یا کہ ایہہ شاید دنیا دا واحد ذی روح ہے۔ جیکوں اونڈی
 مادی — ملاپ والے ایں طرحاں کا ویندی ہے کہ اوکوں پتہ وی نہیں لگدا — ایہہ
 کیویں مھتی سگدے کہ ہوسے ذی روح — اوکوں کھا دا دیکھتے تے اوکوں پتہ
 وی ناں لگے — میں کھیا۔

سنڑاون آئے سنڑا یا — اونڈے جسم و تھ ترے جی اعلیٰ نظام
 ہونڈے۔ سرے و تھ، بھجرتھ تے پوچھڑ والے پاسے۔ اوکوں مستی و تھ مہست
 ڈیکھتے، اونڈی مادی پہلا اوندا سرا کھاندی لے، ول بھجرتے شودے کوں پتہ ہوں
 ویلے لگدے — جیوں ویلے پوچھڑ آ بھدے — تے ایں طرحاں ڈوہیں
 آپنڑیں آپنڑیں بکھ مٹا گھندن — لیکن ایں مظلوم کوں آخر پڈھی مائی وا گھوڑا کیوں
 اکھیا ویندے —

میں سوچن بہہ گیا — لیکن ایہہ موقع نہ سگیا — کیوں جو ذال میڈی وی
 دھاڑ دھاڑ میڈی سوچتے تے غالب آگئی۔

آخر مھتی کیا گے — میڈے آلا و تھ زچکائی ایویں سمدی پئی ہئی — جیویں
 گرم گرم پکوڑیاں وچوں تیل سمڈے — شاید ایہہ تیل ذال میڈی دے کتاں و تھ
 وی چھالے پیندا ہو یا دیکھ پیا — سرٹتے بول — ہا — آخر مھتی کیا گے۔ ہٹا کول

کہیں شے وا احساس وی ہووے۔ کہیں شے دا پتہ وی ہووے۔ کڈا ہی ایہہ
 نکر وی کیتا ہووے کہ ایہہ کرماں مٹری گذران کیوں کر پندی پئی ہے۔ گھر وچ نوکرائی
 کائینی۔ سارا دینہ کم کر کرتے مرو پندی ہاں۔ تہاڈے ہاں۔ سارا ڈیہہ ساہ
 وی نہیں گھنٹوں ڈیندے۔ ایہہ ہنوس ہنوس۔ ترٹ مرتے دھوا ایم، کپڑے پوائیم۔
 منہ مستھا بٹرائی۔ تے سوئے باہروں گپ وچ بھرتیج تے آگن۔ تے تہاڈے
 کنوں ایہہ وی نہیں تھیندا جو امھاں کوں ہک دھڑکا چا ڈیواں۔ آخر گھر وچ۔ کہیں وا
 ڈر۔ تاں ہووے۔

بزرگو۔ کہیں ویلے تاں کوئی نویں گالہ کر گھدی کرو۔ ایہہ گالہ تاں۔ پھلے
 یار ہاں سالوں کنوں سن سن کے میڈے اتے ایویں بے اثر مٹی گئی ہے۔ جیویں.....
 پر میکیوں ہمیشہ آلی کار۔ آپنوس گالہ پودی کرن دا موقع نہ مل سگیا۔ "بزرگو۔
 ہاں۔ ایڈی وڈی پڑھی ہم تاں شادی کیوں کیتی ہئی میڈے نال۔ ہوں ویلے تاں
 چندر دا ٹوٹا ہم۔ پھلاں رانی ہم۔ کیوں نظر نہ آلی میڈی عمر۔ ہے کیا میکیوں۔
 صرف ست سال تاں وڈی ہاں۔ ایہہ سارا کجھ سب معمول زال میڈی اتنے جوش
 نال اکھیا کہ اوں کھنگ چھٹ پئی۔ ایہہ کھنگ وی میڈے واسطے نویں کائینا ہئی۔
 "اوہو۔ تو غلط سمجھیاں ناہید۔ میڈا مطلب ایہہ تاں کائینا ہا۔ بزرگو تاں ایویں
 اسی۔ نکل گئے منہ وچوں۔ ورنہ ست سال۔ سائیں بادشاہو۔ ایہہ تاں کوئی گالہ
 اسی کوئینی۔ ایہہ ڈیکھو ناں۔ پڑھا تاں میں مٹی گیاں۔ ساریاں مچھاں اسی بگیاں تھیندیاں
 ویندن۔" میں ہلدی بھاتے پائی دا چھنڈا مارن وی کوشش کیتی۔ پر بھادی لاٹ
 ہئی اچھی مٹی گئی۔

ہا۔ ایڈی وی بھولی کوئینی میں۔ سمجھدی ہاں ساری منافقت ہے۔ میں میں
 ۔ ہمیں ویلے اس گھر وچ آئی ہم۔ یاد ہے میڈا روپ نکھار۔ تے ہن میڈی تاں
 رت پا گھدی ہے تہاڈے گھر نے۔ پیلی ڈیڈا۔ ایویں ہم۔ گلھاں اچوں رت ویندی
 ہئی۔ خواب ڈھٹے ہم۔ شادی دے بعد عیش عشرت دے۔ ساوی سوکھی ہوساں
 ۔ نوکر چاکر ہوسن۔ کھڑے تے پہرے تے حکم چلیاں۔ پر تھیا کیا۔ کو نکر وی
 تاں ملدا ہے، ساریاں سکاں دل وچ رو گیاں۔ تے میں وی ہناں سکاں آلی کاکر بچ

گئی ہاں ، ذال میڈی نے ہن روون دے ہمتیار نال یکا یک برست مارن شروع کر تے
 اوہو — ایہ تہاں معاملہ اُٹا اسی گل وچ پئے گیا — میں بڑواون دی کوشش
 کی آکھے دے — گل وچ پئے گئی ہاں — ہاں ، ہن تہاں گل دا گلا ماں بٹریاں
 او موئی دُولو فریاق بندی جو داغ تے چڑھی ودی ہے — یک دا گھر اُجاڑس
 طلاق گھدی ہس تے ذیل کین بن میڈے گھر کوں تکلی بھیٹی ہے — ذال میڈی دے
 طرفوں ایہ گئے نے میڈی دذمے لائن وچ بھڑھلی مچا ڈلی۔

ڈیکھ بیکم — میگوں جو دل آوی آکھ گھن — پر کہیں پئے وی دھی بھین تے
 ناحق الزام تراشی ، مناسب کوٹینی میں بھجدی ہوئی فوج کوں کھٹا کرن دی ناکام کوشش
 کیٹی — ہاں ، ناحق — جے ایہ ناحق ہے تاویل پیا جتی کیا ہوندے — ہن ہاں والا ہڈ
 جو پے — تاں احساس متعیندا پے اوں دُولو ذیل دا — ذال میڈی روون چھوڑتے
 پنجواون تے آگئی۔

بار — میں جو آپاں پیاں ، کہیں نے الزام نہیں ڈیویندا — تے ایہ —
 ایہ غلط فہمی گڈھ ڈے آپٹریں دل وچوں — میڈا کہیں نال کوئی تعلق کوٹینی — میں اٹکے
 ہاؤں پکٹا بٹرن دی کوشش کیٹی۔

تساں لکھ لکاؤ پئے — ہن ساریاں گالھیں ملدیاں ویندن — میگوں پڑھی پڑھی آکھ
 تے احساس ڈیواون کہ ہن میں تہاڈے قابل نیں رہ گئی۔ تے اوں کیسی دے اگوں کھنوں
 پھرن ، کھل کھل تے گالھیں کرن — طلاق دے کاغذ بٹرواؤن تے ایہ جھڑھتاں پرسیوں
 جی پی فنڈ اپوں پورا پنج ہزار کدھوا آئے دے — ایہ سارا کیا ہے — میگوں پیتے ہے ،
 نہاڈا پروگرام پکٹا ہے شادی دا اوں موئی ذیل جواں لکھی نال — ذال میڈی ہک دفعہ دل
 روون آلی لائن تے آگئی۔

ہن ہی کاوڑ ڈکھاؤن — جھگا اُجاڑن آلی گالھ ہی — میں منہ وچ پتا ہے پا
 گھدے تے منہ اچوں مٹھاں لیلہوں ویاون لگ پیا — جان — یقین کر ایہ بعض تیزاٹک
 ہے — میں اوکوں بانہ کنوں پکڑے نیٹے کھٹے بلہا گھدا — پر او اور صبح کے ، ڈوہاں
 باہیں نال ہنوں پر بھیندی ہوئی وڈوانی آئے پاسوں وینج کے ڈسکن لگ پئی۔
 "جانو — میگوں آپٹریں سردی قسم — میں پرے کنوں آپٹریں میراے پاسے۔"

میں پرے کنوں آپٹریں میراے پاسے

اد کچھ اکھے بغیر اگوں تے کھسک آئی تے آپنا سر میڈے سینے تے رکھ ڈتا۔
 میگوں آپنراں وجود نیڑی نال پگھردا ہوا محسوس تھیا۔ جیویں پکھتے دی ہوا تے
 برف پگھردی ہے۔ برف پگھردی گئی، تے ول کافی دیر بعد۔۔۔ میگوں احساس تھیا
 کہ میں سارا پگھر گیاں تے صرف پوچھڑا بچے۔۔۔ کیڈی سک نال۔۔۔ کتابوں سکال کول
 گھوگھا ڈے تے، ایہ پنج ہزار۔۔۔ کتاب واسطے لکھتے تھے ہن۔۔۔ خیر، میڈے
 مقدر دے لکھتے کول کون نال سگدا ہا۔ میں ڈٹھا۔۔۔ ناسید، پتہ نہیں کیڑھے ویلے
 دی ونج کراہیں ولدی کم کار و تہ جب گئی ہی۔ میں سستے سستے سر چھنڈ کیا۔۔۔ کچھ سکون
 دا احساس تھیا۔۔۔ میں ہک دفعہ ول سوچن شروع کر و تا کہ۔۔۔ میں توں پہلے
 کیا سوچیندا پیا ہم۔۔۔ یاد آیا۔۔۔ میں سوچیندا پیا ہم کہ اوں شودے تڈے کول نال
 ہڈھی دا گھوٹا کیوں آہن؟

ہفتہ وار "سرائیکی پروگرام شروع کرٹے
 ادارہ "سرائیکی" وفاقی حکومت نے پاکستان ٹیلی وژن
 کارپوریشن ڈا دلوں شکریہ ادا کریندے

(ادارہ)

ڈاکٹر محمد سلیم ملک
شعبہ اردو اسلامیہ یونیورسٹی
بہار پور

میزبان

اونویں تال بندہ جیرھا "بان" دی ہووے ہیرا کھیں تے۔ بھانویں مہربان ہووے
تے بھانویں دریان۔ ساربان ہووے یا گلہ بان۔ پر جیرھا میزبان ہوندے اوندات اند
گھبان ہوندے۔ کیوں جو قدرت خدا دی تال اوند کچھ کچا بستہ پنج و بنجے تال بی گالھ اے
ناتان مہمان اونکوں مسانوڑ دا سارا تملہ کریندن اینویں سمجھدن جو ہنناں کوں کوئی سامی
ہتھیں آگئی اے۔ ایندے گودے توں جو نکل سکے کڈھ گھنوں تے جو دارا لگے ایندے
گھروں چا گھنوں۔ میڈا مطلب اے وی نہیں جو مہمانیں چوریں دا جو ٹھاکھا دا ہوندے۔
اے گالھ حق دی ہووے تال میں ناں آکھساں۔ کیوں جو میں وی ویلے سویلے مہماناں کوں منہ
ڈکھانوڑاں ہوندے تے ہنناں دیاں داریاں کریناں پوندن۔

میڈی گالھ تو اے کوں سمجھ تال گھٹ آندی اے کیوں جو میکوں سپج آکھن دی
عادت اے تے تو اے کوں ایں تے مرجھاں لگدن۔ پر میں دل دی باز نم آندا۔ ہک متاں تال
گالھ سمجھنداں ولا اوندانیتجہ وی کڈھے ساں۔ اے بی گالھ اے جو تو اے کوں مثال بھل
ونجے تے اخلاقی نتیجہ یاد رہے جیتویں گھوڑا بھیج و بنجے تے اوندی لغام ہتھ اپج رہ و بنجے۔ نکلیں
انھالیں وی گالھ اے جام سوکھ میں کنیں مہمان آن ہتھیا۔ اے میڈے واسطے کوئی نویں گالھ
تال کئے نیں۔ اد جڈوں وی ایڈے دا پھیرا مریندے رات کھن میں کنیں ضرور ٹکدے بھانویں
کہیں پیشی تے آوے یا بیار کوں گھن آوے۔ سودا سود گھنٹراں ہووے یا واپاریں آں پھیرا ہووے
میکوں پہلوں اطلاع ضرور پھیندے جو ادا میں ملانے ڈینہہ آندا پیاں تے میں ہک رات رہساں
یا ڈول راہیں رہساں تے میڈے تال فلانا فلانا بندہ دی ہووے۔ روٹی ٹکرتے کھڑے
بسترے دا بند و بست کور کھیں یا ہیں پھیرے میں اباہا ہاں کھڑیں پیریں دل ویساں۔

اوندے ہن عامت کنوں میگوں کڈا ہن تنگی نہ تھی۔ میں آپناں سمل بدھ رکھینداں۔ پرہیں
 ہن لے سو بھے وی کمال چاکیتی اے۔ جینویں سیاٹے آہن ناں جو کہیں ویلے ہو گناہ بندے
 دیاں کئی نیکیاں چٹ کر ویندے اینویں جام سو بھہ وی بناں ڈسیں بناں چنویں اجڑ
 بندیں دا ہکل تے عشا ویلے میڈے گھر آن لٹھا۔ اُنہا کوں روٹی مانی کینویں کھوون۔ ہئی
 دوکان کیا سارا بازار بند تھی گیا ہئی۔ میڈے گھر وی قصور ہئی۔ ہیں واسطے گھر آلی
 وی روٹی ناں پکا سگدی ہئی۔ وسدیں ہسائیں کوں اٹھاتے اُنہاں دیں زنا میں کوں روٹی
 پکا وٹ واسطے پکھن وی چنگا ناں لگدا ہا۔ دل ناں ولا ولا آہا ہا جو ہن سوٹ چا چاواں
 تے اُنہاں کوں پار پچا آواں یاوت اے تجورنہ آندی ہئی جو اُنہاں اُن چتوئیں بارائیں
 کوں مرزا ظاہر دار بیگ آکے تاریخی چٹے کھواواں۔ بس لا لا ناں پچھو جو میڈے آتے
 کیا گوری۔ سائیکل تے چڑھ بسیں دے اڈے تو کینجہ روئیں دا گرد حکم تے ولا سٹیشن توں
 دیگر دی بھاجی دی ونج ملی۔ تے ایس اٹ چتوئیں مہانیں دا ڈنر کیتم۔ اُنہاں وی کھڑا
 پتھاری اندر اگواڑ اپج ناں کر سگدا ہم جو آتھاں اپنے بال بچے ستے بے ہن۔ باہر گلی اپج
 کھڑیں دی لائن چا لاتم۔ تے مہان سمدھیں ای یک تھی گے۔ کہیں کوں کہیں شے دی سمدھ
 ناں رہی۔ سویلے وڈے ویلے کوں اکھ کھلی تاں ڈیکھن تاں کیا ڈیکھن جو کہیں دی جتی
 کئے فی۔ کہیں دا پٹکا گم اے، کہیں دا سرانہ فی بھداتے کہیں دا چولا ہتھیں فی آندا
 ہیں واسطے مہان دھاڑ گھوڑ گھتی وڈن۔ اگر میڈے مہان میگوں پہلوں چتوا وں ہاچا
 تاں میں اُنہاں واسطے جاہ دا کوئی تردل کراں ہا۔ اُنہاں دی تھوڑی جی آس یا۔
 ”گھن سائیں آں“ تے میگوں آنج پریشان کیتا تے خود دی فجل خوار پتھے۔

کجھ لوک آپنیں بالیں کوں گھراپج تاں کٹ کٹ تے اُنہاں دا مناء پیتی
 رہندن ہیں واسطے اُنہاں دے بال گھراپج حرام جو کوئی شطانیگی کروجن۔ پر جیہیں
 ویلے او مہان بنڑتے میزبان دے گھراپج لہندن تاں بالیں کوں کھل چٹی چا ڈیندن
 جو اتھاں جو مرضی آدے کرو۔ چیزاں جینویں وڈے بھنوں۔ کندھیں تے لکیراں لاؤ کتاں
 پھاڑو یا تھان سٹو جو بھن تروڑ کہہ تو اے کوں کوئی نہیں سمجھ سگدا۔ مہانیں دے بال
 ایس آزادی کنوں پورا فائدہ اُٹھیندن تے کہیں شے کوں اپنی جاہ تے سلامت نہیں مہن ڈیندے

سب کچھ ڈیکھتے چپ بکر ویندے یا نرال کٹر سس ہک بے کوں بے و سائی نال ڈہدن۔ یا
 دت میزبان شرارتی بالیں کوں گھور گھورتے ڈہدے۔ پر بال اونکوں لکٹ اسی نہیں
 ویندے تے گلا بھن تے ہن ٹکراے دے پچھوں لگے کھڑے ہوندن جو میں کوں پکڑتے
 جھوٹے کھاؤں، جیں ویلے میزبان اصلوں پتیک متقی ویندے تاں ول ٹھڈے ساہ بھرن پے وچھدے
 جہان بڑی لا تعلقی نال پچھدے جو ”ادا خیر ہے کیوں ٹھڈے ساہ بیٹھے بھریندو؟“ میزبان صرف
 ایہو آہدے جو ”بھراوا میں آپے نصیبیں کوں بیٹھا ونداں۔“ جہان اونکوں ورلیندے جو ”تیکوں
 کیا دا فکر ہے؟ بارھاں تیرھاں سو روپے تو ایڈی تنخواہ اے تے کھاؤن اے صرف نو بندے
 او سو روپیہ بندہ گنٹریکے تاں ولا وی ترے چار سو روپیہ پنج ویندا ہوسے دے ہیں
 واسطے مہینیں پندرہ ڈیہن پچھوں اُساں ڈال بال سمیت تھماں کنیں لنگھ آندوں۔ ایڈے
 دوں چار ڈینہہ رہن نال تہاں خوش متقی ویندو۔ تہاں تاں اللہ دا شکر ادا کیتا کرو۔
 ٹھڈے ساہ نہ بھریا کرو۔“
 ہن تہاں آپ انصاف کرو جو میں ایجھے جہان کوں کیا ولدی ڈینواں تے کیا ڈساں
 جو میزبان بندرتے میں کینوں ظہیر تھینداں۔

پہلے سرائیکی ڈینہوار ”جھوک“ خان پور دے

اجراء تے اُساں اُنہاں کوں دلوں

ہدیہ تبریک

پیش کریندے سے۔ (ادارہ)

ڈول مسٹرے پول

تہاں زندگی دے مزار ڈسدن
 چن دے پھل کلیاں اُتخ خوشن
 غلاب نژدہ فلک دو ڈھدے
 چنیل کول چپ دا ناہک ڈھک گئے
 نژدہ دے ڈر توں بہار چیتے
 اے شہر نگہ می دے لوک سیانے
 عجب طراں بے زبان ڈسدن
 کہیں دی چپ معلمت دے رنگ اُتخ
 کئی صبروں چپ ادا کوئی جبروں چپ ادا
 کہیں کول ڈر جگ دا کھا دی ویندے
 کہیں تے بے من دا خوف طاری
 ڈول پول مسٹرے تہاں زندگی بہن
 وگرنہ توں، میں تے چندر پھتر
 اورات کالی تے سمجھ لیرا
 غلاب یاوت چنانہہ دا پانی
 تہاں چپ دیا قبریں دی دھوڑ ہوسوں
 توچن بجے ڈول مسٹرے بول بولیں
 میں رت نہ روواں تے موتی پوواں
 تو بول میں چپ دی نہ ہر دھواں
 ڈول مسٹرے پول

ایں گنگی دھرتی دی چپ مرلی
 ڈول پول مسٹرے دے چن مسمی دا
 ایں روح تہی دا کلہیپ کھاندم
 آلا تہاں سیں! ڈکھ دی رات کئے
 ڈول سکھ دیاں گالیں
 ڈول پول مسٹرے
 ایں گنگی دھرتی دی چپ مرلی
 اے اندھا سمجھ تے نکل دے تارے
 پچھاویں دودھ دے ندی کنارے
 تے شام دے مرتے رتی چپ
 او چندر دا مہتی اُبھرن
 چنانہہ تے ستلج دے وگدے دھارے
 تے رات دے چپ تے نغارے
 کجھ ایں قفا دے اسیر لگدن
 جو چپ دے گھرا بن الا نی سگدے
 پہاڑ چپ ان ازل گنوں سیں
 کھڑن تے حیرت دا بار چاتی
 سکوت پھراں دا بوجھ ڈسدے
 تے حشر میں نہیں چپ حیاتی
 تے ول
 اے روہی تے تھل دے ٹہرے
 ازل توں ہن چپ گھر دے قیدی

غزل

تھیں عشق انوکھڑی بھاء ہے
 جیسے پائے دیہ بھنوا ایم
 جیسے دل کوں صبا کی چاکیتا
 جو گوٹھ ہے جلوہ آرائی
 گو تھیں انت نہ کائی
 میڈے نال جہان آباد لے
 میں اشرف کل تخلیق آج
 جیڑھ تھیں وچ غرق تھی گیا
 نہیں نبھدی کول سڈا گھن
 نت بسمل دانگ تریڈاں،
 میڈے اندر بھا بھڑ بھلن
 تھیں باجھ میں کیویں گڈاں
 ہر حال پچ چپ کر رہنداں
 بھلا یار وی یار کول بھلن
 بس وصل تے برہوں راز
 کوڑی دنیا چار ڈیہاڑے
 کر گذر نہ سوچ ریامنا

نت رہنداں غرق صواہ ہے
 ہوں پائے تیس ڈوڑاہ ہے
 دل بٹ گیا تسد نما ہے
 میڈے دل دی دید گواہ ہے
 میڈا اپن دل دریا ہے
 میڈے بعد نہ رہسی مزہ ہے
 تھیں آپ میکوں آکھیا ہے
 اد پا گیا راز بقا ہے
 کلہیں اوکھا یار نبھا ہے
 میڈا ماہی بے پرواہ ہے
 نت اکھڑیا اکھڑیا ساہ ہے
 تھیں فرقت وڈی سزا ہے
 متاں تھی ونجے یار خفا ہے
 ایویں دنیا دی افواہ ہے
 کتھاں یار توں یار جدا ہے
 ایندا اوٹک انت فنا ہے
 تھیں یار دی ایہا رفا ہے

کافے

اساں نال سانول ایسو کہ کیناں
 اوہے قول اگلے پلےسو کہ کیناں
 مہر دیاں نگاہیں بھلیسو کہ کیناں
 او رُس رنج پرانی ونجیسو کہ کیناں
 ہے اصلوں تے ازلوں اے تتری لتاڈی
 ہیں کھلی کوں دل گھروسیسو کہ کیناں
 لتاڈی سڈیجاں تے در در میریجاں
 کتی کوں پکڑ پردہ بلیسو کہ کیناں
 میں تک تک تھکی ہاں تے تھک تھک تھی ہاں
 مٹھی ڈو نگاہیں بھلیسو کہ کیناں
 او بھانڈے پرانے اگلے ٹکانڈے
 مڑلیسو کیا لیں سٹریسو کہ کیناں
 اے کھیڑے او پڑے رکھن نت بکھیڑے
 سروں ہیر دے شریسو کہ کیناں
 ہوں تختوں اتر کرتے بختوں گزر کہ
 سڈا چاک جنگ پیر پلےسو کہ کیناں
 اے دردیں دے قصے تے مردیں دے حصے
 سٹریساں ذرا وقت ڈیسو کہ کیناں
 انا دل پتایا ابا ہل ہلایا
 ہا ہل دی گول پلےسو کہ کیناں
 صبا کوٹ مٹھن دے پیریں کو اکھیں
 ہیں ببل کو خود گل بٹریسو کہ کیناں

سرائیکی وچ ترجمہ نگاری دافن

تحقیق کار حیاتی وچ پیش آون والے واقعات، مشاہدات تے تجربات کون عام انساناں توں ذرا ہٹ تے محسوس کریندن۔ تے ایہے مشاہدات و تجربات بعد وچ ادب دا حصہ بنڑون۔ تخیل تے فکر دے اُیرے تے اُسرن و لا ادب نہ صرف انسانی تسکین دا سبب بنڑدے بلکہ علم و عمل تے سائنس ترقی دی یوڑی دا پہلا ڈاکہ دی ثابت تھیندے۔ اس اڈا کلاسیکی ادب دیو مالائی داستاناں نال سنگریا پنگریا ہو یا ہے۔ تے اُنہاں کہانیاں وچ اڈن والے قالین تے پیالیاں وچ دُنیاں دا نقشہ بڑیکھنر دا خواب سا سنسور دے علم نال حقیقت بنڑیا۔ اینویں ہی ڈھیر سارے خیال ادب دے ذریعے سچائی بنڑتے اُتھریئے جی نہیں وسیب وچ پیش آون والے واقعات و مشاہدات تے تجربات ہوں وسیب تک محدود رہن، اُج اے ممکن کینن، بلکہ ہن تاں ادب وچ نویں تجربے فوراً بے زبان وچ وی منتقل تھی ویندن تے ہن طریقہ نال اسال ہک ڈوجھے دے نیڑے آسکدے ہن۔ ہک ڈوجھے کون سمجھ سکدے ہن۔

ایہا وجہ ہے جو ہمیشہ ادب وچ ہک زبان کنوں ڈوجھی زبان تک ترجمے دے ذریعے پُچیا گئے۔ ترجمے دافن جتھاں ڈوجھیاں زباناں نال تعلق قائم کریندے جتھاں اکو ہیاں زباناں دیاں اصنافِ نظم و نثر دا وی پتہ لگدے تے اے وی معلوم تھیندے جو اس اڈی زبان دے ادب تے بے زباناں دے ادب وچ فکر سی تے تجرباتی بعد کتنا ہے۔

سرائیکی وچ ترجمے دی تاریخ تقریباً ۵۰ سوسال تک پھیلی ہوئی ہے تے اے عرصہ ۱۹۸۶ء کنوں ہن تک یعنی ۱۹۹۰ء تک دا بنڑدے۔

ڈاکٹر مسٹوفر شکیل دی تحقیق دے مطابق انجیل مقدس دا پہلا سرائیکی ترجمہ نویں مئی ۱۹۸۶ء

مدی ہجری یعنی پندرہویں صدی عیسوی وچ تھیا۔ جیکوں ملتان دے ہک ہندو نے کیا۔ جیندا ناں معلوم
 نئ سگیا۔ اسے ترجمہ چار جلدوں تے ہے وی لندن لائبریری وچ موجود ہے۔ شیخ ولسلا کلاوی
 دے مطابق انجیل دا ہک بیا ترجمہ سرائیکی وچ ۱۸۰۵ء وچ تھیا۔ اسے نسخہ وی سرائیکی
 لائبریریاں وچ مل ویندے۔

انجیل دے علاوہ اساڈی مقدس تے معتبر کتاب مسیحین قرآن حکیم دا سرائیکی وچ
 ترجمہ وی انودیں صدی وچ شروع تھی گیا ہا۔ ۱۸۹۶ء وچ مولوی احمد بخش نے پارہ الم دا ترجمہ
 ۳ صفحیاں وچ کیا۔ تے انکوں عبدالعزیز، عبدالرشید، تے علی محمد لاہوری نے مطبع گلزار محمدی لاہور
 ل چھپوایا۔ اتہاں مذہبی کتاباں توں علاوہ ۱۸۸۷ء وچ محمد عزیم الدین دی ہک کتاب وی سامنے آئی۔
 ہے نظم "الوداع" دے ناں تال اسے کتاب ۱۱۶ صفحیاں تے مشتمل ہے اسے تاب سرائیکی وچ
 منظوم ترجمہ جیکوں خود مصنف نے مطبع حسنہ بمبئی توں چھپوایا مانی۔

میرامن دہلوی دی داستان قصہ "باغ و بہار" کوں ۱۸۹۷ء وچ ملتان دے ہک
 ہزاری قاضی احمد بخش نے سرائیکی وچ ترجمہ کیا، قاضی احمد بخش سکسیر و ملتان دے رہن
 الے ہن۔ تے آپٹریں ایسی تحریر دی وجہ نال بہت شہرت اکھیندے ہن۔

۱۹۱۹ء وچ ہک بے مہاندے مولوی رحیم بخش نے فارسی مصادر دا سرائیکی وچ
 ترجمہ کیا۔ اینویں ہی ۱۹۲۲ء وچ میاں محبوب احمد ملتان نے پیر بخش خان دی کتاب "فیض
 انی" چھاپی، اسے ترجمہ وی منظوم ہاتے ۲۴ صفحیاں تے مشتمل ہا۔

۱۹۲۸ء وچ حافظ سراج الدین دار سالہ "متشابہات" محمد بشیر الدین نے
 ریس ملتان توں شائع کیا۔ ۱۹۶۰ء وچ مولوی عبد السمیع نے قرآن شریف دے آخر
 ے کوں سرائیکی ترجمہ نال تے ۱۹۵۷ء وچ محمد حفیظ الرحمان حفیظ نے مکتبہ عزیزیہ بہاولپور
 نا شریف دے ہارباں سپاریاں دا سرائیکی وچ ترجمہ شائع کیا۔

۱۹۵۲ء وچ مولوی حفیظ الرحمن حفیظ نے پہلی دفعہ قرآن مجید دا سرائیکی زبان وچ
 شائع کیا۔ ایس ترجمہ کوں بہوں پسند کیا گیا تے اسے ترجمہ ۹۶۴ صفحیاں

دے بعد ۱۹۸۰ء وچ ڈاکٹر مہر عبدالحق نے حکومت پاکستان دی اسلاد

نال قسآن شریف دا ترجمہ شائع کیتا۔ جیکوں سرانیکی زبان دانی دا بہترین نمونہ تصور کیتا
دیندے تے بعد وچ قسآن مجید دے کچھ سپاریاں دا ترجمہ سیئیں دشا د کلا پنجوی نے دی
کیتے۔

ادب وچ داستان تے ناول پہوں اہمیت دے حامل سمجھے دیندن، اردو
توں سرانیکی وچ جنہاں داستان تے ناولاں دا ترجمہ کیتا گے۔ انہاں وچ ۱۹۶۵ء
وچ نبیل تعمیر اربیل جیڑے سرانیکی کافی دے بادشاہ خرم بہاولپوری دے تیرہن
قصہ چار درویش دا ترجمہ کیتا۔ تے ایندی پہلی قسط سہ ماہی "سراٹکی" بہاولپور و
شائع تھائی۔

ڈپٹی نذیر احمد دا مشہور ناول "توبہ انصوح" کوں ۱۹۶۶ء وچ سیئیں دشا
کلا پنجوی نے سرانیکی وچ ترجمہ کرتے پیش کیتا۔ تے ایس ناول دی پہلی قسط اپریل ۱۹۶۶ء
دے سہ ماہی "سراٹکی" وچ چھپی گئی۔ تے بعد وچ ۱۹۷۷ء کوں "سراٹکی ادبی مجلس بہا
نے" "توبہ رازی" دے نال نال اے کتاب شائع کیتی ہے۔ شرر دے ناول "فسد
بریں" کوں سیئیں بدریگید پیر سید نذیر علی شاہ مرحوم نے "فردوس ٹھکانی" دے نال نال
کرتے شائع کیتا۔ تے اے ترجمہ دی کتاب سرانیکی ادبی مجلس نے ۱۹۷۹ء وچ چھاپی۔

پہوں سارے افسانیاں کوں سرانیکی وچ ترجمہ کرن والیاں دی ہک لمبی فہرست
ہے جنہاں وچ بیٹیں صادق بشیر، ممتاز عیدر ڈاہر، سلیم شہزاد، اسلم انصاری، مہر کاچیا
نے بے ڈھیر سارے لکھاری موجود ہیں۔ محترمہ فرحت نواز نے جدید اردو افسانہ نگاراں
منتخب افسانیاں دا ترجمہ "منزلاں تے پند جڑے" دے نال نال خانیپور توں شائع کیتے
شاعری وچ دشا د کلا پنجوی نے غالب دیاں غزلاں، عزیزہ نشتر غوری نے غلام
ربا میاں دا ترجمہ "شاہکار" ڈاکٹر مہر عبدالحق نے جوادید نامہ دا ترجمہ، تے نسیم لیہ
بال جبریل دا ترجمہ کتاب سورت وچ لکھیاتے شائع کیتا،

۱۹۸۰ء وچ محمد حسین آزاد دی کتاب "نیرنگ خیال" دا سرانیکی ترجمہ خوا
وچ خیال" دے نال نال دشا د کلا پنجوی، فدائے اظہر تے اسلم قریشی نے کیتا۔
شیخ سعدی رم دی حکایات کوں "سعدی آکھیا" دے نال نال سیئیں علامی بہا

تے ۱۹۷۶ء وچ چھپوایا، تے خلیل جبراں دی کتاب دی پرافٹ دا سرائیکی ترجمہ سبیں قاسم جلال
 تے کیا، جیڑھا "راز دیاں گالہیں" دے ناں نال فنکار اکیڈمی بہاولپور نے چھاپے۔
 ڈرامہ نثری ادب دا ہک بھرپور حصہ ہے۔ اُردو وچ آغا حشر کاشمیری جیڑھے
 ڈرامے لکھے ہن او ہمیشاں یاد رکھے ولین، انہاں معروف ڈرامیاں کوں ۱۹۸۱ء وچ
 سرائیکی وچ ترجمہ کرتے شائع کیا گیا۔ فداے افہ نے خواب مستی، اسلم قریشی
 نے رستم و سہراب تے دشتاد کلاچوی نے خوبصورت بلا دا ترجمہ یکتا۔ زبان و بیان تے
 اسلوب وے لحاظ نال اے ڈرامے ہک خوبصورت وادھا ثابت تھئے۔ انہویں
 ہی میر حسن دی شہرت یافتہ مثنوی سحرالبیان دا سرائیکی وچ ترجمہ "دل بہار" دے
 ناں نال ۱۹۸۲ء وچ شائع تھیا۔ جیکوں سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور نے بڑے اہتمام
 نال چھاپے۔ اے ترجمہ شیں دشتاد کلاچوی ہوراں نے کیتے۔ سبیں صدیق طاہر نے صادق نامہ
 دا ترجمہ کرے بہاولپور دی تاریخ کوں محفوظ کیتے۔

دُنیاں دی وڈی وڈی زباناں وچ تخلیق تھیون ادب تے انہاں دیاں
 اصناف کوں اساڈے ترجمہ نگاراں سوہنڑیں اسلوب وچ سرائیکی دے وچ ڈھالے۔
 تے ایں طریقے نال آپڑاں ناں پیدا کیتے۔

فارسی، انگریزی، بنگلہ، اُردو، پشتو تے پنجابی دے علاوہ روسی تے
 فرانسیسی ادب کوں وی سرائیکی وچ ترجمہ کرتے پیش کیا گئے۔ تے اے فن ویلے دے
 ناں نال ترقی کریندا پئے تے اساں ایں فن تے پوری طرح فخر کر سگدے ہیں۔ گو ترجمے
 دا فن بہوں جہارت تے عرق ریزی دا تقاضہ کریندے لیکن اساڈے ترجمہ نگار نہ صرف
 ایں خوبصورتی نال اے کم پئے کریندن بلکہ ترجمہ کرن ویلے اصل تحریری دی روح یا صفت کوں
 سرائیکی وچ منتقل کرن دین پھوں کامیاب ہن، تے انہاں دے ترجمے بہوں ضرورت نال پڑے
 دیندن۔

لولی

میڈے مہورل دالال پنگھوڑا
 ایندیاں تنڑیاں دپچ ہیر موتی
 سوہنے رانجھو دے بول بولارے
 پیلے منجھیاں دے تحت سوئے

میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

میڈے سوہنے پتل دیاں سواریاں
 شہنچ بھانڈے تے اہڑیاں چاریاں
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

پیلے منجھیاں کے تحت سٹولے
 ساڈے چھڑکوں سکھڑیں تسلے
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

میڈے راول دے بندھ زاری
 بڑکھ درد تے مونجھ منجھاری
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

پیش آسن وچھوڑ وطن دے
 ون سک تے زنترائے صحن دے
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

میں پنگھے دی ڈور ہلا توالے
 سستے بختاں کوں نندراں جگانوالے
 میں ڈیواں لولی — لولی ہو لولی

دوہڑے

جیویں میکوں آن روایا ہئی ایویں میں وانگوں پل پل روکیں
 ہک واری روکے تھک بہیں دل دل ڈکھیا توں دل روکیں
 نہ ڈکھڑے آن دنڈیسیا کوئی نوں لاکندھیاں کوں گل روکیں
 بس شاگر فرق میعاد داہے۔ میں اچ روئیاں توں کل روکیں

میڈے اجڑے شہر دے بٹیاں تے آندم رکھیں یک وارے
 میڈا آتم خدا دی اے جنگل تھی ویسی باغ و بہارے
 بیڑی کالی رات اندھاری کوں لگ دین چندر تے تارے
 تیکوں ڈیکھ کے شاگر جی آسی توڑیں ہو کسی تبارے

اعتبار نہ کر انہاں سو ہنٹریاں تے اچ کجھ ہوندن کل کجھ ہوندن
 منہ زور مزاج دے مالک ہن گھڑی کجھ ہوندن پل کجھ ہوندن
 انہاں حسن دیاں بھریاں بوتلاں دے گل کجھ ہوندن تل کجھ ہوندن
 ہن شاکر مشن کر میاں دے پھل کجھ ہوندن پھل کجھ ہوندن

ما رہی آپ کہاڑی پیرتے دل عدل بہاں نردار کہیاں
 بہہ دانے چٹے کوڑکیاں دبے پھس پودناتے پھتکار کہیاں
 کہیں پتھر دل انسان اگوں تفسیر کہیں تکرار کہیاں
 کھڑی جادنی عشق دی پنڈت شاکر دل دھاڑ کہیں بڑسکار کہیاں

معیاری لکھتاں واسطے

سرائیکی مہینہ وار

”سماں“

احمد پور شرقیہ

مدیر۔ ممتاز عاصم

یونیورسٹی کے طلباء و طالبات کے لئے
پیشکش کیے جانے والے ۱۰ تا ۲۵

الحکم الی

انگلش، اردو، پولیٹیکل سائنس، اسلامیات
ہسٹری، جرنلزم، اکنامکس، سرائیکی اور
ایف۔ ای۔ ایل۔ ایل۔ ایل کے
آپ کے حوالے پہچاننے کا

کلیئر

شاہی بازار نزد گندی گلی بہاولپور
فون نمبر ۶۷۸۷
پروپرائیٹر: خالد فاروق

بہترین کوالٹی، معیاری جیننگ
عمدہ کام، اعلیٰ انتظام، مزدور سودہ
کارکن مطمئن

اپنے عسقلان کی ترقی اور روزگار کی ضمانت

احکامان میری داد

فور پور نورنگا - بہاول پور

فون نمبر ۴۲۲۲، ۴۳۷۵

جیننگ ڈائریکٹرز

خواجہ حافظ محمد مصنان

